

CRNA GORA
ZAVOD ZA STATISTIKU

IV Proleterske 2, 81000 Podgorica

Tel: +382 (0) 20 230 811

Fax: +382 (0) 20 230 814

E-mail: contact@monstat.org

IZVJEŠTAJ O KVALITETU ZA 2017. GODINU

Robna razmjena sa inostranstvom

Odgovorno lica: Tatjana Popović

Odsjek: Odsjek spoljne trgovine, strukturne biznis statistike i statistike stranih filijala

Sadržaj:

1. Uvod - Osnovne informacije o istraživanju	1
1.1 Svrha, cilj i predmet istraživanja	1
1.2 Pravni osnov	1
1.3 Statističke jedinice	1
1.4 Pokrivenost i obuhvat istraživanja.....	1
1.4.1 Sektori.....	1
1.4.2 Statistička populacija	1
1.5 Refeferentna geografska oblast	2
1.6 Koncepti i definicije.....	2
1.7 Klasifikacije.....	2
1.8 Frekvencija prikupljanja podataka	2
1.9 Dinamika objavljivanja podataka.....	2
1.10 Metodologija.....	3
1.11 Bazni period	3
1.12 Jedinica mjere	3
1.13 Izvor podataka	3
2. Relevantnost - Korisnici podataka	3
2.1 Potrebe korisnika.....	3
2.2 Zadovoljstvo korisnika.....	3
3. Tačnost i pouzdanost	4
3.1 Tačnost - Opšta ocjena	4
3.2 Uzoračka greška	4
Indikatori uzoračke greške	4
3.3 Neuzoračka greška	4
3.3.1 Greška obuhvata	4
Indikator greške obuhvata	4
3.3.2 Greška mjerenja	4
Stopa neodaziva jedinica	4
3.4 Sezonska prilagođavanja.....	4
3.5 Revizija podataka	4
3.5.1 Politika revizije podataka	4
3.5.2 Praksa revizije podataka	5
3.5.3 Prosječna veličina revizije podataka.....	5
4. Pravovremenost i tačnost objave podataka	5
4.1 Pravovremenost	5
Vremenski jaz objave preliminarnih podataka	5
Vremenski jaz objave konačnih podataka	5
4.2 Tačnost objave podataka	5
5. Dostupnost i jasnoća.....	6
5.1 Saopštenja.....	6
5.2 Publikacije.....	6
5.3 Dostupnost mikropodataka.....	6
6. Uporedivost.....	6
6.1 Prostorna uporedivost.....	6
6.2 Vremenska uporedivost.....	6

1. Uvod - Osnovne informacije o istraživanju

1.1 Svrha, cilj i predmet istraživanja

Cilj statistike spoljne trgovine je praćenje robne razmjene sa inostranstvom. Evidentiraju se i dokumentuju sva fizička premještanja robe, odnosno sve robe koje ulaze na ili napuštaju teritoriju Crne Gore. Ova statistika je važan izvor podataka za nacionalne račune, za statistiku bilansa plaćanja i kratkoročne ekonomske analize. Ona je značajna za praćenje konkurentnosti zemlje ili određenih regiona u cilju uspješnog vođenja ekonomskih politika, pripremi trgovinskih pregovora i monitoringa, kao i u primjeni trgovinskih sporazuma. Na osnovu nje se utvrđuje: opšta ekonomska politika, razvoj trgovinske politike, tržišne analize za izvoznike i uvoznike, s ciljem da se definiše njihova komercijalna strategija, utvrđivanje materijalnih bilansa za strateške proizvode, s ciljem da se kontroliše tržište u oblasti poljoprivrede i energije.

1.2 Pravni osnov

Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike (*Sl.list Crne Gore br. 18/12*) definisane su odredbe za prikupljanje, obradu i diseminaciju podataka. Zakon pruža Zavodu za statistiku jasno i široko pravno ovlaštenje da prikuplja i pristupa podacima potrebnim za sprovođenje Programa i Godišnjeg plana. Zakon daje prioritet upotrebi administrativnih podataka, kao i pravo pristupa individualnim podacima koja su rezultat istraživanja ostalih proizvođača zvanične statistike. Kao dopuna zakonskim odredbama, Zavod za statistiku je potpisao nekoliko memoranduma o saradnji sa imaocima administrativnih podataka.

Za statistiku robne razmjene sa inostranstvom postoje odgovarajuća metodološka osnova u preporukama Statistike Ujedinjenih nacija (UN), u carinskim propisima Evropske unije (EU) i metodološkim materijalima Statistike Evropske unije (EUROSTAT). Ove preporuke, propisi i materijali pružaju metodološka uputstva i služe kao osnova za prilagođavanje ove statistike međunarodnim standardima, a dopunjeni su našim nacionalnim propisima koji regulišu robnu razmjenu sa drugim zemljama.

1.3 Statističke jedinice

Jedinica posmatranja u statistici robne razmjene sa inostranstvom je svaka robna isporuka koja se obavlja kroz izvoz i uvoz roba.

1.4 Pokrivenost i obuhvat istraživanja

1.4.1 Sektori

Nije primjenjivo

1.4.2 Statistička populacija

Statistika robne razmjene sa inostranstvom obuhvata svu robu koja se izvozi iz Crne Gore, robu koja je uvezena iz inostranstva i koja je puštena u slobodni promet. Pod izvozom je uključena roba koja napušta statističku teritoriju Crne Gore u skladu sa sledećim carinskim postupcima: izvoz, pasivno oplemenjivanje i ponovni izvoz koja je bila u postupku aktivnog oplemenjivanja i prerada robe pod carinskim nadzorom. Pod uvozom obuhvata se sva roba koja ulazi na statističku teritoriju Crne Gore u skladu sa sledećim carinskim postupcima: uvoz za slobodni promet, aktivno oplemenjivanje, ponovni uvoz i prerada robe pod carinskim nadzorom.

1.5 Referentna geografska oblast

Crna Gora

1.6 Koncepti i definicije

Carinska deklaracija je dokument pomoću kojeg lice zahtjeva da se roba stavi u neki od carinskih postupaka na propisani način i u propisanom obliku. Sadrži komplet od 8 listova. Carinska tarifa je sistematizovan pregeled robe po tarifnim oznakama, tarifnim brojevima i nazivu (naimenovanju) robe. Pod carinskim postupkom se podrazumijeva stavljanje robe u slobodni promet, postupak tranzita robe, postupak carinskog skladištenja, postupak oplemenjivanja u CG (aktivno oplemenjivanje), postupak obrade pod carinskim nadzorom, postupak privremenog uvoza, postupak oplemenjivanja van CG (pasivno oplemenjivanje). Iskazuje se kao četvorocifrena šifra gdje prva dvocifrena šifra označava deklarisanu (traženu) carinski postupak, dok druga dvocifrena šifra označava prethodni postupak, tj. postupak u kojem je roba bila prije deklarisanog, ukoliko ga nije bilo upisuje se 00 (dvije nule).

1.7 Klasifikacije

U okviru statistike spoljne trgovine u upotrebi su klasifikacije za proizvode i klasifikacija zemalja.

Za klasifikaciju velikog broja raznovrsnih proizvoda odnosno roba koriste se sledeće klasifikacije:

- Kombinovana Nomenklatura,
- Harmonizovani sistem opisa i šifrovanja proizvoda 2012,
- Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija rev.4
- i Klasifikacija široke ekonomske kategorije.

Kombinovana Nomenklatura (CN-8) predstavlja carinsku i statističku klasifikaciju proizvoda/ roba koja omogućuje prikazivanje najdetaljnijih podataka robne razmjene sa inostranstvom. Sadrži oko 10 000 šifara. Ova klasifikacija predstavlja evropsku carinsku nomenklaturu za potrebe razmjene roba koju je usvojila Evropska unija 1989.godine. Carinska tarifa Crne Gore ili Kombinovana Nomenklatura je potpuno usklađena sa CN EU. Tarifne oznake CN do nivoa 6 zasnivaju se na Harmonizovanom sistemu opisa i šifrovanja proizvoda 2012, dok sedmo i osmo mjesto označavaju tarifne podbrojeve iz CN. CN se ažurira svake godine kako bi se zadovoljile potrebe tehnološkog razvoja i promjena u spoljnotrgovinskim tokovima. Harmonizovani sistem opisa i šifrovanja proizvoda 2012 (HS) predstavlja nomenklaturu koja se koristi zbog potrebe da se na području spoljnotrgovinske razmjene stvori jedinstvena, harmonizovana nomenklatura, klasifikacija koju će koristiti svi učesnici u spoljnotrgovinskoj razmjeni. Harmonizovani sistem sadrži 21 odjeljak, 97 poglavlja, 1221 tarifnih brojeva i 5052 tarifnih stavova. Ažurira se svake 5-e godine. Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija rev. 4 (SITC) predstavlja klasifikaciju roba koju su usvojile Ujedinjene nacije i služi za analize međunarodne trgovine. SITC rev.4 sadrži 10 sektora, 67 odsjeka, 262 grupe, 1023 podgrupe i 2970 pozicije. Klasifikacija široke ekonomske kategorije predstavlja klasifikaciju koja služi da bi se sumirali podaci o spoljnotrgovinskoj razmjeni po velikim ekonomskim grupama proizvoda. Služi kao sredstvo konverzije podataka prikupljenih po SITC u kategorije krajnje namjene proizvoda za potrebe sistema nacionalnih računa: kapitalni proizvodi, intermedijalni proizvodi i proizvodi za potrošnju. BEC ima 19 osnovnih kategorija koje se mogu agregirati u tri navedene grupe roba, što omogućava da se statistika spoljne trgovine razmatra zajedno sa ostalim ekonomskim statistikama. Za određivanja zemalja koristi se nomenklatura zemalja koja je usklađena sa ISO 3166.

1.8 Frekvencija prikupljanja podataka

Podaci se prikupljaju na dnevnoj osnovi od strane Uprave carina Crne Gore.

1.9 Dinamika objavljivanja podataka

Frekvencija diseminacije podataka je mjesečna i godišnja.

1.10 Metodologija

Uputstvo o metodologiji spoljne trgovine se može naći na našem sajtu na sledećem linku:

<http://monstat.org/userfiles/file/spoljna%20trgovina/Metodologija%20spoljne%20trgovine%20.pdf>

U okviru redovnog mjesečnog saopštenja, u mjesečnom statističkom pregledu i statističkom godišnjaku nalazi se kratka metodologija na osnovu koje se proizvode podaci. Izrada podataka robne razmjene sa inostranstvom temelji se na preporukama statistike UN i EU koje su sadržane u sledećim priručnicima: International Merchandise Trade Statistics, Concept and Definitions, UN; Statistics on the Trade of Goods, User Guide, EUROSTAT.

1.11 Bazni period

Bazni period pri izradi indeksa je prethodna godina.

1.12 Jedinica mjere

Vrijednost robne razmjene sa inostranstvom je prikazana u Eurima. Neto količina i količina u dopunskoj jedinici, koja je definisana u carinskoj tarifi (npr. m², litri, komadi i slično), predstavljaju jedinice mjere u statistici robne razmjene sa inostranstvom.

1.13 Izvor podataka

Izvor podataka za statistiku robne razmjene sa inostranstvom su carinske deklaracije o izvozu i uvozu robe. Carinska deklaracija je dokument koji se podnosi u carinskom postupku. Sadrži podatke koji su važni za sam postupak carinjenja, ali i podatke za potrebe statistike kao i drugih korisnika.

2. Relevantnost - Korisnici podataka

2.1 Potrebe korisnika

Međunarodni korisnici:

- Eurostat;
- Svjetska banka;
- UN organizacije;
- Međunarodni monetarni fond.

Nacionalni korisnici:

- Ministarstva i drugi organi javne uprave;
- Lokalne samouprave i drugi organi lokalne uprave;
- Centralna banka;
- nevladine organizacije;
- studenti;
- istraživači;
- mediji.

2.2 Zadovoljstvo korisnika

Zavod za statistiku je usvojio Strategiju upravljanja kvalitetom, Vodič za implementaciju Strategije upravljanja kvalitetom, kao i Implementacioni plan za sprovođenje politike kvaliteta. U cilju mjerenja stepena do kojeg ispunjava svoje obaveze prema korisnicima i u sklopu nove politike kvaliteta, Zavod za statistiku je sproveo istraživanje o zadovoljstvu korisnika. Prikupljanje podataka realizovano je putem web ankete, u periodu od 1. septembra do 20. oktobra 2017. godine. Rezultati istraživanja dostupni su na web stranici Zavoda za statistiku, link: <http://www.monstat.org/userfiles/file/KVALITET/Izvjestaj%20o%20zadovoljstvu%20korisnika.pdf>.

3. Tačnost i pouzdanost

3.1 Tačnost - Opšta ocjena

Nije primjenjivo

3.2 Uzoračka greška

Nije primjenjivo.

Indikatori uzoračke greške

Nije primjenjivo.

3.3 Neuzoračka greška

Nije primjenjivo.

3.3.1 Greška obuhvata

Nije primjenjivo.

Indikator greške obuhvata

Nije primjenjivo.

3.3.2 Greška mjerenja

Nije primjenjivo.

Stopa neodaziva jedinica

Nije primjenjivo.

3.4 Sezonska prilagodavanja

Nije primjenjivo.

3.5 Revizija podataka

3.5.1 Politika revizije podataka

Zavod za statistiku je usvojio politiku revizije i ista je dostupna na web sajtu:

<http://www.monstat.org/cg/page.php?id=1493&pageid=1493>

3.5.2 Praksa revizije podataka

Svakog mjeseca se vrše normalne, rutinske revizije podataka. Revidiraju se podaci koji se odnose na tekuću godinu. Mjesečni podaci koji se dobijaju od Uprave carina obuhvataju podatke od početka godine do posljednjeg mjeseca tekuće godine kao kumulativni podaci. Npr. u maju se dobijaju podaci kao kumulativ od januara do aprila. Bez obzira što su neke carinske deklaracije već podnešene, u carinskom postupku je uobičajeno ispravljanje već podnešenih deklaracija, što predstavlja jedan od razloga za reviziju podataka. Kada dođe do ispravljanja pojedinih deklaracija, Uprava carina zajedno sa ostalim mjesečnim podacima dostavlja i izmjenjene deklaracije. Jedan od razloga za reviziju podataka su nove carinske deklaracije koje pristignu u zadnjem mjesecu, a odnose se na neki prethodni mjesec. Da bi se te deklaracije obradile mora se izvršiti revizija za prethodne mjesece, odnosno svrstati takve deklaracije u mjesecu/e kada je izvršena spoljnotgovinska razmjena. Na pojedinim carinskim deklaracijama se vodi i upravni spor koji može trajati nekoliko mjeseci i tek nakon toga vrši se podnošenje carinske deklaracije i javljaju se nove deklaracije koje se odnose na prethodne mjesece što predstavlja ujedno jos jedan razlog za reviziju podataka. Pored rutinskih revizija podataka, vrše se i specijalne revizije podataka. Ne postoje definisana pravila kada ce se vršiti specijalne revizije podataka. Specijalne revizije se sprovode u slučajevima kada dolazi do značajnih izmjena u korišćenju osnovne metodologije za obradu podataka, a koje utiču na nemogućnost upoređivanja podataka. Revizija ovog tipa je urađena u septembru 2010.godine, a revidirani su podaci za period 2005-2009.godina. Razlog revizije je usaglašavanje sa važećim EU standardima. Podaci su obrađeni po specijalnom trgovinskom sistemu, podaci kod uvoza evidentiraju se na osnovu zemlje porijekla. Razlika u podacima postoji zbog izmjena u trgovinskom sistemu, ažurirane baze podataka za revidirani period, kao i evidentiranje uvoza po zemlji porijekla. Na ovaj način, podaci od 2005.godine pa nadalje su potpuno uporedivi.

3.5.3 Prosječna veličina revizije podataka

4. Pravovremenost i tačnost objave podataka

4.1 Pravovremenost

Mjesečna saopštenja se objavljuju krajem mjeseca za prethodni period, tako da je vremenski period između dostupnosti podataka i događaja koji je opisan najviše mjesec dana. Za godišnja saopštenja preliminarni podaci se objavljuju 25.januara, a konačni 10.aprila.

Vremenski jaz objave preliminarnih podataka

Ne postoji vremenska pauza između stvarnog dostavljanja podataka i ciljnog datuma. Sva saopštenja su objavljena u skladu sa zakazanim datumom objavljivanja.

Vremenski jaz objave konačnih podataka

Ne postoji vremenska pauza između stvarnog dostavljanja podataka i ciljnog datuma. Sva saopštenja su objavljena u skladu sa zakazanim datumom objavljivanja.

4.2 Tačnost objave podataka

Ne postoji vremenska pauza između stvarnog dostavljanja podataka i ciljnog datuma. Sva saopštenja su objavljena u skladu sa zakazanim datumom objavljivanja.

5. Dostupnost i jasnoća

5.1 Saopštenja

Izdanja koja sadrže podatke o statistici spoljne trgovine su mjesečno saopštenje (Spoljnotrgovinska razmjena Crne Gore) i godisnje saopštenje (Spoljnotrgovinska razmjena Crne Gore).

5.2 Publikacije

Zavod za statistiku objavljuje sljedeće redovne publikacije: 1. Mjesečni statistički pregled: 2. Statistički Godišnjak: 3. Crna Gora u brojkama: 4. Godišnja statistika saobracaja, skladištenja i veza: 5. Broj i struktura poslovnih subjekata: Pored navedenih redovnih, Zavod za statistiku objavljuje i vanredne publikacije. Neke od najznačajnijih vanrednih publikacija su sljedeće: 1. Žene i muškarci u Crnoj Gori: 2. Djeca u Crnoj Gori: 3. Najčešće korišćeni statistički podaci: Sve publikacije koje objavljuje Zavod za statistiku dostupne su na sljedećem linku: <http://monstat.org/cg/publikacije.php>

5.3 Dostupnost mikropodataka

Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike ("Sl.list Crne Gore" br. 18/12) regulisana su pravila pod kojim spoljni korisnici mogu dobiti pristup individualnim podacima za potrebe istraživanja. Članom 58 definisane su vrste naučnih i istraživačkih organizacija koje mogu dobiti takve podatke. Davanje individualnih podataka bez identifikatora moguće je isključivo na pisani zahtjev naučno-istraživačkih ustanova, u svrhu obavljanja naučno-istraživačke djelatnosti, kao i međunarodnih statističkih organizacija i proizvođača statistike iz drugih država. Istraživački subjekt potpisuje Ugovor sa Zavodom za statistiku, kao i Izjavu o poštovanju principa povjerljivosti. Proizvođači zvanične statistike vode posebnu evidenciju o korisnicima i o svrsi za koju su statistički podaci dati na korišćenje.

6. Uporedivost

6.1 Prostorna uporedivost

Geografska uporedivost statistike spoljne trgovine može biti pod uticajem različitih definicija i koncepata koje koriste zemlje u procesu prikupljanja podataka. Mogu se javiti razlike u metodama koje koriste pojedine zemlje u smislu obuhvata, zemlje partnera, vrijednosti transakcije i slično. U statistici spoljne trgovine je u upotrebi specijalni trgovinski sistem, što podatke čini uporedivim sa podacima članica Evropske unije jer oni svoje statistike spoljne trgovine baziraju na ovom sistemu, dok npr. SAD, Japan ili Kanada primjenjuju opšti trgovinski sistem i naši podaci se ne mogu porediti sa ovim zemljama zbog korišćenja različitog trgovinskog sistema.

6.2 Vremenska uporedivost

Vremenska uporedivost može biti pod uticajem promjena klasifikacija, definicija, koncepata i drugih promjena koje mogu dovesti do neuporedivosti serije podataka. Upravo zbog pomenutih pojava u odsjeku spoljne trgovine vrše se redovne i vanredne revizije podataka, kako bi serije podataka bili uporedive. Vremenska uporedivost je takođe pod uticajem vremenskih pomaka jer se ista operacija može evidentirati pod različitim referentnim mjesecom zbog vremena transporta i vremena registracije date pojave. Pomenuta vremenska neuporedivost može doći samo kod upoređivanja mjesečnih podataka. Podaci su uporedivi od 2005. godine odnosno od kada je počelo njihovo obračunavanje od strane MONSTAT-a.